ଦାରୁଦେବତା ଓ ନବକଳେବର

ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରାଉତ

ଓଁକାର ବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ – ଦାରୁବିଗ୍ରହ । ଦାରୁ ଜୀବକୁ 'ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତର ପାତକାନି ଦାରୟତି ଇତି – ଦାରୁଃ' । କପିଳ ସଂହିତାମତେ 'କ୍ଷେତ୍ର ନୀଳାଚଳଂ ପୁଣ୍ୟ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପିଣଃ' । ବରାହ ମିହିରଙ୍କ 'ବୃହତ୍ ସଂହିତା' ଅନୁସାରେ ଦାରୁବିଗ୍ରହ ପୂଜା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ବିଜୟ ଓ ଆୟୁଷ ପ୍ରଦାନ କରେ । କଶ୍ୟପ ସଂହିତା, ବିଷ୍ଣୁସଂହିତା ଓ ବୈଖନାସ ଆଗମ ଏଥିରେ ଏକମତ । ପ୍ରତିମା ଲକ୍ଷଣ ସୌଧ ଆଗମ ପୋଥି ଓ ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ ଶାଳ,ଗମ୍ଭାରୀ ଓ ନିମ୍ବ ଆଦି ବୃକ୍ଷରୁ ବିଗ୍ରହ କରାଯାଇପାରେ, ମାତ୍ର ନିମ୍ବବୃକ୍ଷ ପୁରୁଷ, ଶକ୍ତ, ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ, ଔଷଧୀୟ ଗୁଣଯୁକ୍ତ ଓ କୀଟ ପ୍ରତିରୋଧୀ ତଥା ସବୁ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କ ପୂଜାପାଇଁ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ । ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କ ଜିଜ୍ଞାସାରେ ବ୍ରହ୍ମା ସପ୍ତାବରଣ ଗୁପ୍ତତତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କୁ ମନ୍ଦିର ଗର୍ଭରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

'ମଜ୍ଜା ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପଂ ଚ ଅସ୍ଥି ହି ଦାରବୀ ତନୁ
ତୈଳାଦ୍ୟ ବସ୍ତଂ ଡ଼ୋରଂ ଚ ଝିଲ୍ଲୀରୂ ପ୍ରକଳ୍ପିତେ ।
ମେଦଂ କର୍ପୂରଂ ଲେପଂ ଚ ଲେହତତ୍ ମାଂସମେବ ଚ
ରକ୍ତବାସ ତଦାରକ୍ତଂ ଶୁକ୍ଳଂ ବସ୍ତ୍ରାଦ୍ୟ ଚନ୍ଦନଂ
ଚର୍ମରୂପେ ସମାଖ୍ୟାତ ସପ୍ତାବରଣରୂଚ୍ୟତେ ।'

ବ୍ରହ୍ମ ମଜ୍ଜା, ଦାରୁ ଅସ୍ଥି । ଏହି ଦୈବୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତେ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ପ୍ରଥମ ଦାରୁବିଗ୍ରହ କରାଇଥିଲେ । ଜୀବ ଶରୀର ଜୀର୍ଣ୍ଣହେଲେ ନିତ୍ୟ ସନାତନ ଆତ୍ମା ତାକୁ ତ୍ୟାଗ କରେ । ନୂତନ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତାରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି –

ବାସାଂସି ଜୀର୍ଣ୍ଣାନି ଯଥା ବିହାୟ ନବାନି ଗୃହ୍ଣାତି ନରୋଽପରାଣି,
ତଥା ଶରୀରାଣି ବିହାୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣାନ୍ୟନ୍ୟାନି ସଂଯାତି ନବାନି ଦେହୀ ।

ପ୍ରତିବର୍ଷ ଚତୁର୍ଦ୍ଧାମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ୧୫ଦିନ ଅଣସର ବେଳେ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଫିଟାପରି ଗୁପ୍ତସେବାଦ୍ୱାରା ଆବରଣ ନବୀକରଣ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀଶାସ୍ତ୍ରମତେ ପ୍ରାୟ ୧୨ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ତେଣୁ ମାନବ ପରି ଯାବତୀୟ ଲୀଳାର ନିୟନ୍ତା ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମ ମଧ୍ୟ ପୁରାତନ ଦାରୁ ବିଗ୍ରହ ତ୍ୟାଗକରି ନବନିର୍ମିତ ବିଗ୍ରହରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ଏହା ହିଁ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୀଜୀଉଙ୍କ ନବକଳେବର ।

ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି, ଚକଡ଼ା ପୋଥି, ଉତ୍କଳଦୀପିକା ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ କାଳରେ ତଥ୍ୟାନୁସାରେ ଭୋଇବଂଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ପ୍ରଥମ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କଠାରୁ ୧୫୭୫, ୧୫୯୩, ୧୬୦୮, ୧୬୨୫, ୧୬୪୬, ୧୬୬୫, ୧୬୮୪, ୧୬୯୮, ୧୭୧୪, ୧୭୩୦, ୧୭୪୯, ୧୭୬୮, ୧୭୯୦, ୧୮୦୯, ୧୮୨୧, ୧୮୫୫, ୧୮୭୪, ୧୮୯୩, ୧୯୧୨, ୧୯୩୧, ୧୯୫୦, ୧୯୬୯, ୧୯୭୭, ୧୯୯୬ ଓ ୨୦୧୫ମସିହାରେ ମୋଟ ୨୫ଥର ନବକଳେବର ହୋଇସାରିଛି । ପୂର୍ବେ ଖଣ୍ଡିଏ ଦାରୁରେ ଚାରି ବିଗ୍ରହ ନିର୍ମିତ ହେଉଥିଲେ । ଏବେ ଚାରିଦାରୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ମହାପୁରୁଷ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଚତୁର୍ଦ୍ଧାମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି ।

'ବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ, ମହେଶ, ଦିନମଣି,
ଏକ ବ୍ରହ୍ମ ଚାରିରୂପ ଦେଖଲୋ ମିତଣି ।।'

ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ସ୍ୱତ୍ୱଲିପି ଅନୁସାରେ କେବଳ ଦୋ ଆଷାଢ ପଡ଼ୁଥିବା ବର୍ଷ ହିଁ ଶ୍ରୀଜୀଉ ନବକଳେବର ହୁଅନ୍ତି । ଏଥିଲାଗି ରାଜା ବିଭିନ୍ନ ମଠ ପ୍ରତିନିଧି ଓ ମୁଖ୍ୟ ସେବକମାନଙ୍କ ସହ ଦାରୁ ସଂଗ୍ରହ କଥା ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି ।

ଚୈତ୍ର ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ଜୀଉମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଧୂପ ପରେ ପତି ମହାପାତ୍ର ନାଲି ସୂତାରେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଗଣ୍ଠିଥିବା ଗୋଟିଏ ଆଜ୍ଞାମାଳ ନିଜେ ରଖି ତିନିଟି ଆଜ୍ଞାମାଳ ଦଇତାମାନଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି । ଭିତରଚ୍ଛୁ ମହାପାତ୍ର ପତି ମହାପାତ୍ର ଓ ଆଜ୍ଞାମାଳପ୍ରାପ୍ତ ଦଇତାମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଶାଢୀ ବାନ୍ଧନ୍ତି । କୋଇଲି ବୈକୁଣ୍ଠରେ

ଦେଉଳ ପୁରୋହିତ ଓ ସ୍ତୋତ୍ରୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାରୁଶାଳା, କାରୁଶାଳା ଓ ଯଜ୍ଞଶାଳା ଅନୁକୂଳ କର୍ମ ହୁଏ ।

ପତି ମହାପାତ୍ର, ଦେଉଳକରଣ, ତଢ଼ାଉକରଣ, ବେହେରା, ଖୁଣ୍ଟିଆ, ବାଡ଼ଗ୍ରାହୀ ଦଇତା, ବିଶ୍ୱକର୍ମା ଓ ସ୍ତୋତ୍ରୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦିଙ୍କ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସାତପାହାଚ, ଆନନ୍ଦବଜାର, ବାଇଶି ପାହାଚ, ସିଂହଦ୍ୱାର ଓ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ବାଟେ ଶ୍ରୀନଅର ଯାଏ । ସର୍ବଦା ଲେଙ୍କା ସେବକ ବନଯାଗଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଓ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସର୍ବାଗ୍ରେ ଚକ୍ରରାଜ ସୁଦର୍ଶନ ଧରି ଯାଇଥାନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ରାଜାଙ୍କ ଗୁଆଟେକା ବିଧି ପରେ ରାଜାଙ୍କ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ସ୍ପର୍ଶ ନଡ଼ିଆ, ଅକ୍ଷତ ଓ ଗୁବାକ ରାଜଗୁରୁ ବିଶ୍ୱାବସୁଙ୍କୁ ଟେକି ନବକଳେବର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସୁଚାରୁରୂପେ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାବସୁ ଆଦି ସେବାୟତମାନେ ଶଗଡ଼ରେ ଆଜ୍ଞାବାଳ ବସ୍ତ୍ର, ପୂଜାଦି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଦାରୁ ଶଗଡ଼ି ନିର୍ମାଣ ସାମଗ୍ରୀ ସହ ପାଖ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ବଲ୍ଲଭ ମଠରେ ରାତି କାଟନ୍ତି । ପରଦିନ ପ୍ରାୟ ୮୦କି.ମି. ଦୂର କାକଟପୁର ମା' ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ପାଖକୁ ଖାଲି ପାଦରେ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନଦୀ କୂଳ ଦେଉଳି ମଠରେ ରାତ୍ରି ଯାପନ କରି ପରଦିନ ସକାଳେ ସମସ୍ତେ ଦାରୁ ସନ୍ଧାନ ଲାଗି ମା'ଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ନିମିତ୍ତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମାଜଣା ଓ ମହାସ୍ନାନ ପରେ ଶାଢୀ ଫୁଲମାଳ ବିଭୂଷିତ କରି ମଣ୍ଡା ପ୍ରସାଦ ଦିଅନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁରୋହିତ ସ୍ତୋତ୍ର ଓ ଦୁର୍ଗା ସପ୍ତଶତୀ ପାଠ କରନ୍ତି । ପତି ମହାପାତ୍ର ଓ ବିଶ୍ୱାବସୁ ବିଛଣାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଦୈନିକ ୧୦୮ଥର ସ୍ୱପ୍ନାବତୀ ମନ୍ତ୍ର ଜପକରି ଦାରୁ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେବାକୁ ଅଧିଆ ପଡ଼ନ୍ତି । ବାଡ଼ଗ୍ରାହୀ ଦଇତାଙ୍କୁ ମା' ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୂଚନା ଦେଇ ଦାରୁର ଅବସ୍ଥିତି ଜଣାନ୍ତି । ପରଦିନ ଦଇତାମାନେ ଦଳଦଳ ହୋଇ ଚାରି ଦାରୁ ସନ୍ଧାନରେ ଯାଆନ୍ତି । ୨୦୧୫ର ନବକଳେବର ପାଇଁ ଶ୍ରୀସୁଦର୍ଶନଙ୍କ ଦାରୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧାଜିଲ୍ଲା ଗଡ଼କଣ୍ଟୁଣିଆରୁ ଏବଂ ଶ୍ରୀବଳଭଦ୍ର, ସୁଭଦ୍ରା ଓ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦାରୁତ୍ରୟ ଜଗତ୍‌ସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଯଥାକ୍ରମେ ଝଙ୍କଡ଼ର ଶାରଳା ପୀଠ, ବିରିଡ଼ିର ଅଡଙ୍ଗଗଡ଼ ଓ ରଘୁନାଥପୁରର ଖରିପଡ଼ିଆରୁ ମିଳିଛି । ଦାରୁ ରୂପେ ଚୟନ ପାଇଁ କେବଳ ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ହିଁ ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ତାହାର ନିମ୍ନଲକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ରହିଥିବ ।

୧. ପୁରାତନ ମୋଟା ବୃକ୍ଷ ୧୦ରୁ ୧୨ଫୁଟଯାଏ ଗଣ୍ଠିହୀନ ସିଧାଥିବ । ୨. ଶଙ୍ଖ, ଚକ୍ର, ଗଦା, ପଦ୍ମ ଚିହ୍ନ ଛେଲିରେ ଥିବ । ୩. ପାଖରେ ଉଇହୁଙ୍କା ଥିବ । ୪. ନାଗସାପ ଜଗିଥିବ । ୫. ଶ୍ମଶାନ ଥିବ । ୬. ଗଛରେ ପକ୍ଷୀବସା ନଥିବ । ୭. ନଦୀ ବା ପୋଖରୀ କୂଳ ହୋଇଥିବ ୮. ମଲାଙ୍ଗ ମାଡ଼ି ନଥିବ । ୯. ପାଖରେ ମନ୍ଦିର ବା ଆଶ୍ରମ ଥିବ । ୧୦. କ୍ଷତ ଚିହ୍ନ ନଥିବ । ୧୧. ଅନ୍ତତଃ ଚାରିଟି ସୁସ୍ଥ ଡ଼ାଳ ଥିବ । ୧୨. ବଳଭଦ୍ର ଦାରୁରେ ସାତ ଶାଖା ଥିବା କିମ୍ବା ଛେଲିରେ ଲଙ୍ଗଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶର ଚିହ୍ନ ଥିବ । ୧୩. ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଗଛ ହୋଇଥିବ । ୧୪. ପାଖରେ ବରୁଣ, ସାହାଡ଼ା ବା ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ଥିବ । ୧୫. ବୃକ୍ଷର ଅଠା, ଛେଲି ବା ପତ୍ରର ସ୍ୱାଦ ମଧୁର ଥିବ । ୧୬. ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦାରୁ ରଙ୍ଗ କଳାମିଶା, ବଳଭଦ୍ରଙ୍କର ଧଳାମିଶା, ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କର ହଳଦିଆ ମିଶା ଓ ସୁଦର୍ଶନଙ୍କର ଗାଢ଼ଲାଲ ଥିବ ।

ଏଥିରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ସୁଲକ୍ଷଣ ଯୁକ୍ତ ବୃକ୍ଷ ଦାରୁ ପାଇଁ ଚୟନ କରାଯାଏ । ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସୁଦର୍ଶନଙ୍କ ଦାରୁଚୟନ ଓ ଘୋଷଣା ହୁଏ । ଯଥାକ୍ରମେ ଶ୍ରୀବଳଭଦ୍ର, ସୁଭଦ୍ରା ଓ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦାରୁ ଚୟନ ପରେ ଘୋଷଣା ମନ୍ଦିର ପ୍ରଶାସନ କରନ୍ତି ।

ତତ୍‌ପରେ ଯଥାବିଧି ଦାରୁ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱ ପରିଷ୍କାର ହୁଏ । ବାରିକେଡ଼, ଦଇତାଙ୍କ ରହଣି ପାଇଁ ତାଳପତ୍ରରେ ଶବରପଲ୍ଲୀ ପାଖକୁ ଲାଗି ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳ ନିର୍ମିତ ହୁଏ । ସମଗ୍ର ଅଞ୍ଚଳ ସୁବାସିତ ପୂତ ଜଳ ସିଞ୍ଚନ, ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର ପଠନ ଦ୍ୱାରା ଭୂମିଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ । ଦାରୁପୂଜା ବିଧି ଆରମ୍ଭ କରାଯାଏ । ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳୀରେ ବିଷ୍ଣୁପୂଜା, ପୁରୁଷସୂକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଦାରୁସ୍ନାନ ଓ ଶୁଭ୍ରବସ୍ତ୍ରପରିଧାନ ଅଙ୍କୁରାରୋପଣ, ଯଥାବିଧି ମଣ୍ଡଳ ଚିତ୍ରାଙ୍କନ, ଯଜ୍ଞ, ଅସ୍ତ୍ରପୂଜା, ବୃକ୍ଷସଂସ୍କାର, ଦଶଦିଗପୂଜା, ଶ୍ରୀଯଜ୍ଞ ନୃସିଂହପୂଜନ, ଏକ ସହସ୍ର ସ୍ତୁତିପରେ ଏକ ସହସ୍ର ଜପ ତପ ଓ ଆହୂତି ଦିଆଯାଏ । ବୃକ୍ଷସ୍ନାନ ପରେ ଶ୍ୱେତବସ୍ତ୍ର ଆଜ୍ଞାମାଳ କଢାଯାଏ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଘୃତ ମଧୁ ଲେପନ ପରେ ବିଦ୍ୟାପତିଙ୍କୁ ସୁନା କୁରାଢୀ, ବିଶ୍ୱାବସୁଙ୍କୁ ରୂପା କୁରାଢୀ ଓ ବିଶ୍ୱକର୍ମାଙ୍କୁ ଲୁହା କୁରାଢୀ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାପତି ଓ ବିଶ୍ୱାବସୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୁନା ଓ ରୂପା କୁରାଢୀରେ ମୂଳରେ ସ୍ପର୍ଶ ଚୋଟପରେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ଲୁହା କୁରାଢୀରେ ମୂଳରୁ ଦାରୁ ଛେଦନ କରନ୍ତି । ଦାରୁ ଭୂମି ସ୍ପର୍ଶ ପରେ ମହାରଣା ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ଗୁପ୍ତବିଧି ଗଢ଼ି ଓ ଚଉପଟ କରନ୍ତି । ବୃକ୍ଷର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଗାତ ଖୋଳି ପାତାଳି ହୁଏ । ଚେରସହ ମୂଳତାଡ଼ି ଓଲଟା ପାତାଳି କରାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାରୁ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଲୁହା ହାଲଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବର ଚକ, ତିନ୍ତୁଳି ଅଖ ଓ କେନ୍ଦୁ ଦଣ୍ଡାଥିବା ଶଗଡ଼ି ନିର୍ମିତ ହୁଏ ଓ ସ୍ତୋତ୍ରୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯଥାବିଧି ଶୋଧନ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଏ । ଦାରୁଗଡ଼ି ଶଗଡ଼ିରେ ଚଢା ହୋଇ ପାଟ ଖଣ୍ଡୁଆରେ ଆବୃତ ହୋଇ ବାସୁଙ୍ଗା ପଟରେ ବନ୍ଧାଯାଏ । ଶଗଡ଼ିର ଦଉଡ଼ି ଧରି ଭକ୍ତମାନେ ଟାଣି ଟାଣି ନିଅନ୍ତି । ଦାରୁ ଚିହ୍ନଟଠାରୁ ଶଗଡ଼ି ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ପହଞ୍ଚିବାଯାଏ ସର୍ବତ୍ର ଭକ୍ତଙ୍କ ଅପୂର୍ବ ଉତ୍ସାହ, ଉଦ୍ଦୀପନା ହେତୁ ନୃତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, ସଂକୀର୍ତ୍ତନ, ଚିତାପକା, ଶାଢୀ ବିଛା ସହ ପ୍ରବଳ ଜନସମାଗମ ହୁଏ । ଦାରୁ ଶଗଡ଼ି ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ

ବାଟେ ଆସିଲେ ଆଲାମ ଚଣ୍ଡୀ ମନ୍ଦିର ପାଖରେ, କୋଣାର୍କପୁରୀ ବେଳାଭୂମି ମାର୍ଗରେ ଆସିଲେ ଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିର ପଛ ଯଜ୍ଞ ନୃସିଂହ ମନ୍ଦିର ପାଖରେ ରହେ । ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ପ୍ରଶାସନ ସୂଚନା ପାଇବାପରେ ପରଦିନ ସକାଳେ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଦାରୁ ଶଗଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମୀବଜାର ଉତ୍ତରଦ୍ୱାର ବାଟେ କୋଇଲି ବୈକୁଣ୍ଠ ଆଣି ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ମିତ ଦାରୁଶାଳାରେ ରଖିଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦାରୁ ଶଗଡ଼ି ଫେରିବାପରେ ବିଶ୍ୱାବସୁ ତା' ପଛରେ ଆସନ୍ତି । ଦଇତାପତି, ପତି ମହାପାତ୍ର ଓ କିଛି ସେବକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟକେହି ଦାରୁଶାଳାରେ ଦାରୁ ଦେଖିବା ନିଷେଧ । ପତି ମହାପାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟହ ଦାରୁଗୁଡ଼ିକୁ ଦାରୁଶାଳାରେ ପୂଜା କରନ୍ତି ଓ ଦେବସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ସ୍ନାନ କରାନ୍ତି । ନବକଳେବର ବର୍ଷ ଅଣସର ୪୫ଦିନ ହେତୁ ମହା–ଅଣସର କହନ୍ତି । ଏହି ସମୟର ଗୁପ୍ତବିଧି ପାଇଁ ୭ଟି ଅସ୍ଥାୟୀ ମଣ୍ଡପ ଥାଏ । ଯଥା– ୧. ନୃସିଂହ ମଣ୍ଡପ, ୨– ନିର୍ମାଣ ମଣ୍ଡପ, ୩. ଅଙ୍କୁରାରୋପଣ ମଣ୍ଡପ, ୪. ଯଜ୍ଞ ମଣ୍ଡପ, ୫. ସ୍ନାନ ମଣ୍ଡପ, ୬. ଅଧିବାସ ମଣ୍ଡପ ଓ ୭. ସମ୍ଭାର ମଣ୍ଡପ ।

ସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ବିଗ୍ରହମାନଙ୍କ ସ୍ନାନପରେ ସୁନାକୂଅରୁ ୪ ଗରାପାଣି ଆଣି ଦାରୁମାନଙ୍କୁ ସ୍ନାନ କରାଯାଏ । ଅଙ୍କୁରାରୋପଣ ବିଧିପରେ ତା' ପରଦିନ ଦଇତାପତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ବିଶ୍ୱକର୍ମାମାନେ ମୂର୍ତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ବିଗ୍ରହମାନଙ୍କ ମାପ ଓ ନିର୍ମାଣ ରୀତି ପରିବାରରେ ଥିବା ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ଅନୁସାରେ ଗୁପ୍ତବିଧି କରାଯାଏ । ଦଇତାପତି ଓ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ବ୍ୟତୀତ ସେଠାକୁ ପ୍ରବେଶ ନିଷେଧ । ଅନ୍ତବନଯାଗ ହୋମ କରୁଥିବା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ମଧ୍ୟ ଯିବା ନିଷେଧ । ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଥିବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଦେବୀ ଓ ଶିବ ମନ୍ଦିରରେ ଚଣ୍ଡୀପାଠ ଓ ରୁଦ୍ରାଭିଷେକ ଚାଲେ । ନିର୍ମାଣ ଶବ୍ଦ ନ ଶୁଭିବାକୁ ନାନା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ଶବ୍ଦ କରାଯାଏ । ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ନିର୍ମାଣ ଓ ପୂଜା, ନ୍ୟାସଦାରୁ ପୂଜା, ନିଦ୍ରାଘଟ ପରେ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଦିନ ନ୍ୟାସ ଦାରୁର ଶଗଡ଼ିରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ହୁଏ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀରେ ହୋମ, ମାଛବଳି ପରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦଇତାପତି ଥାଇ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣାହୂତି କରାଯାଏ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ସନ୍ଧ୍ୟାସୁଦ୍ଧା ବିଗ୍ରହ ନିର୍ମାଣ ଶେଷ ହୁଏ । ସେଦିନ ମନ୍ଦିରର ଚାରିଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ରହେ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ନିଷ୍ପ୍ରଦୀପ ହୁଏ । ଚଳିତ ବର୍ଷ ଜୁନ ୧୫ ତାରିଖରେ ବ୍ରହ୍ମପରିବର୍ତ୍ତନ ନୀତି ହୋଇଛି । ଚାରିଜଣ ଦଇତାପତି ହାତରେ ମୋଟା କନା ଗୁଡ଼ାଇ ଆଖିରେ ଅନ୍ଧ ପୁଟୁଳି ବାନ୍ଧି ଚାରିପୁରୁଣା ବିଗ୍ରହରୁ ବ୍ରହ୍ମ କାଢ଼ି ଆଣି ତୁଳସୀ ଗୁଡ଼ାଇ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନୂତନ ବିଗ୍ରହରେ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ଯେପରି କି ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥ ସେମାନେ ଦେଖି କି ଛୁଇଁ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାଭିକି ପବିତ୍ର ଶାଳଗ୍ରାମ କି ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଦାନ୍ତ କି ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ର ଏଥିରେ ଭିନ୍ନ ମତ ରହିଛି ।

ପୁରାତନ ବିଗ୍ରହରୁ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରସ୍ଥାନପରେ ସେମାନେ ମୃତ ତୁଲ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ କୋଇଲି ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ନିଆଯାଆନ୍ତି । ସେଠାରେ ନଅହାତର ଏକ ଗର୍ତ୍ତରେ ଶ୍ରୀମାଧବ, ତିନିରଥର ୧୨ ଅଶ୍ୱ, ୨୭ ପାର୍ଶ୍ୱଦେବୀ ଓ ଅପ୍ସରା ସହ ସେମାନେ ପାତାଳି ହୁଅନ୍ତି । ନବକଳେବର ବର୍ଷ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ନୂତନ ନିର୍ମିତ ହୁଅନ୍ତି । ଚନ୍ଦନ ଯାତ୍ରାର ଚାପଦ୍ୱୟ ଭଦ୍ରା ଓ ନନ୍ଦା ମଧ୍ୟ ନୂଆ ତିଆରି ହେଲେ ।

ଦଇତାମାନେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବଂଶଧର ବୋଲି ନିଜକୁ ମାନୁଥିବା ହେତୁ ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପ ପାଖକୁ ଯାଇ ଠାକୁରଙ୍କ ଘଟପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ ଦେହରେ ତେଲ ଲଗାଇ ମାର୍କଣ୍ଡ ପୋଖରୀରେ ଗାଧାନ୍ତି । ସିଂହଦ୍ୱାରଠାରେ ଓଦାଲୁଗା ରଖି ନିର୍ମାଲ୍ୟ ପାଇ ଘରକୁ ଫେରି ସପରିବାର ୧୦ଦିନ ଅଶୌଚ ପାଳନ୍ତି । ଦଶମ ଦିନ କେଶ ନଖ କାଟି ନୂଆ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଶୌଚ ହୋଇ ନୂଆ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଦ୍ୱାଦଶ ତ୍ରୟୋଦଶ ଦିନ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ସମସ୍ତ ସେବକ ଓ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଭୋଜି ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର ଧୁଆ ଓ ରଙ୍ଗ ଦେବା ଖର୍ଚ୍ଚ ମନ୍ଦିର ପ୍ରଶାସନ ବହନ କରେ ।

ମହାଅଣସରର ଶେଷ ପକ୍ଷର ୧୩ଦିନ ଦଇତାପତି ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ଗୁପ୍ତବିଧି ଅନୁସାରେ ନୂତନ ବିଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଦାରୁ ଅସ୍ଥି ଉପରେ କର୍ପୂର, ଚନ୍ଦନ, ରକ୍ତ ବସ୍ତ୍ରାଦି ସପ୍ତାବରଣ ବେଷ୍ଟନ କଳାପରେ ଦତ୍ତ ମହାପାତ୍ର ଶେଷ ଦୁଇଦିନ ପ୍ରାକୃତିକ ରଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ରକରି ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ଦିଅନ୍ତି । ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ପ୍ରତିପଦରେ ନବଯୌବନ ଦର୍ଶନ ପରେ ନବକଳେବର ପ୍ରାପ୍ତ ଚତୁର୍ଦ୍ଧାମୂର୍ତ୍ତି ନୂତନ ରଥରେ ଯାତ୍ରାକରି ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସର୍ବଜନ–ମନଲୋଭା କାନ୍ତି ପ୍ରକଟ କରନ୍ତି ।

ଛକନା, ଇନ୍ଦାଲୋ, ଦାନପୁର
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା – ୭୫୪୨୧୦

❖ ❖ ❖